Muistio

Talous ja verotus
Penna Urrila

21.9.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp)

1 Finanssipolitiikan linja

Vuoden 2023 talousarvio on huomattavan alijäämäinen. 8,1 miljardin euron alijäämä on odotettuakin suurempi, lähes 2 miljardia enemmän kuin vielä valtiovarainministeriön pohjaesityksessä. Syynä on ennen kaikkea inflaatioennusteen nousu, mikä lisää sosiaalietuuksien sekä julkisten rakennushankkeiden kustannuksia. Lisäksi on tehty erillisiä päätöksiä mm. energian hinnan nousun kompensoimiseksi.

Tosiasiallinen budjettivaje on vielä suurempi, sillä 1,9 miljardia euroa ensi vuoden menoja maksetaan jo joulukuussa 2022 hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämiseksi. Tämän huomioiden budjetti on peräti noin 10 miljardia alijäämäinen.

Osa kuluneella vaalikaudella tehdyistä päätöksistä on ollut tarpeellista reagointia koronakriisiin sekä turvallisuustilanteen heikkenemiseen. On kuitenkin väistämättä korostettava Suomen julkisessa taloudessa olevaa pitkäaikaista, rakenteellista tulojen ja menojen välistä epätasapainoa.

Menolisäysten rinnalla **hallitus ei valitettavasti esitä uskottavaa suunnitelmaa rakenteellisen epätasapainon korjaamiseksi** ja suunnan kääntämiseksi kohti tasapainoisempaa julkistaloutta. Esimerkiksi **työllisyystoimet ovat huomattavan vaatimattomat** julkisen talouden tasapainottumisen näkökulmasta. **Suomen velkaantumisen katkaisevat ratkaisut siirtyvät seuraavalle hallituskaudelle.**

2 Huoltovarmuus ja puolustus

Talousarvioesityksessä on kevään 2022 kehysriihessä linjatun mukaisesti merkittäviä korotuksia mm. puolustusmäärärahoihin, kyberturvallisuuteen sekä rajavalvontaan.

Lisäpanostus suhteessa tämän vuoden puolustusbudjettiin on noin 1 miljardia euroa. Rajavartiolaitokselle osoitetaan hieman yli 200 miljoonaa euroa ja kyberturvallisuuteen noin 59 miljoonaa euroa. Huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja puhtaita teknologioita koskevaan kokonaisuuteen ehdotetaan noin 241 miljoonaa euron määrärahoja.

EK katsoo tehdyt lisäresursoinnit välttämättömiksi ja kannatettaviksi, eurooppalaisen turvallisuustilanteen heikennyttyä ratkaisevasti ja pitkäaikaisesti.

Kyberturvallisuuden jatkuvan kehittämisen osalta olisi olennaista turvata pidempiaikainen, vielä nykyistä suurempi vuotuinen rahoitus, jolla mahdollistettaisiin samaan aikaan sekä korjausvelan maksaminen että uuden kehittäminen. EK on ehdottanut vuotuiseksi panostustasoksi 100 miljoonaa euroa. Olennaista on myös muistaa, että kyberturvallisuus tukee digitalisaatiota. Kyberturvallisuuden tarpeita ei siksi tulisi harkita ensisijaisesti erikseen, vaan kiinteänä osana kaikkea digitaalista kehitystä.

Muistio

Talous ja verotus
Penna Urrila

21.9.2022

3 Verotus

Talousarvion verotoimet ovat mittaluokaltaan pieniä ja keskittyvät korkeaa sähkön hintaa kompensoiviin toimiin. Nämä kriisitoimet on tehty määräaikaisina, mitä EK pitää erittäin tärkeänä.

EK toteaa, että suunniteltu määräaikainen sähkövähennys sekä -tuki ovat toimenpiteinä huomattavan poikkeuksellisia ja rakenteeltaan lähtökohtaisesti ongelmallisia, ja niiden yksityiskohdat ovat vasta jatkovalmistelussa. On tärkeää huolehtia asianmukaisten kannustimien säilymisestä, kun toimien yksityiskohdista päätetään.

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään hallitusohjelman mukainen indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Viime budjettiriihessä linjatun mukaisesti yli 60-vuotiaiden työtulovähennystä korotetaan portaittain. Tämän työllisyysvaikutukset arvioidaan varsin vaatimattomiksi, eikä korotettua työtulovähennystä voikaan pitää erityisen kustannustehokkaana työllisyystoimena.

Tuloverotuksessa tapahtuu merkittävä rakennemuutos sote-uudistuksen vuoksi. Kunnallisvero laskee kaikissa kunnissa 12,64 %-yksiköllä ja valtionveroa korotetaan vastaavasti. Hallituksen tavoitteena on ollut uudistuksen tekeminen mahdollisimman neutraalisti. Verotuksen kiristymisen estämiseksi ansiotuloverotusta kevennetään teknisenä muutoksena noin 300 miljoonalla eurolla. EK kuitenkin korostaa, että eräissä tuloluokissa ansiotuloverotus kiristyy kaikesta huolimatta hieman vuonna 2023, kun vertailu tehdään ansiotason nousu huomioiden.

4 Kannustinloukut ja osaavan työvoiman saatavuus

Vuoden 2023 talousarvio ei sisällä merkittäviä uusia työllisyyspäätöksiä huolimatta siitä, että osaavan työvoiman saatavuus on keskeisimpiä kasvun esteitä ja avoinna on yli satatuhatta työpaikkaa.

Päivähoitomaksujen alentaminen, yksityisen hoidon tuen nosto ja korotetun työmatkavähennyksen jatkaminen ovat kuitenkin työllisyyden näkökulmasta myönteisiä, sille ne alentavat kannustinloukkuja. Vastaavasti kuitenkin jotkin etuuksiin tehtävät parannukset lisäävät kannustinloukkuja (mm. työttömyysturvan ja toimeentulotuen lapsikorotus, lapsilisän yksinhuoltajakorotus). EK on pitänyt tärkeänä ansiotuloverotuksen laskemista työn kannusteiden parantamiseksi, mitä hallitus ei kuitenkaan toteuttanut.

Talousarvio ei myöskään sisällä olennaisia linjauksia työperusteisen maahanmuuton vauhdittamiseksi.

Esitys ukrainalaisten pääsystä kuntakokeiluiden työvoimapalveluiden piiriin jo ennen kuin he saavat kotikunnan Suomessa on kannatettava.

5 Muita huomioita

<u>TKI-politiikka</u>

Talous ja verotus
Penna Urrila

21.9.2022

Budjettiriihipäätökset vievät käytäntöön kehysriihessä tehdyt tutkimus-, kehitys- ja innovaatiolinjaukset. Perustutkimuksen rahoitus turvataan, mutta epätasapaino yrityksille suunnatun rahoituksen suhteen jatkuu. Elpymispaketin saannon supistumisesta johtuvaa Business Finland -rahoituksen notkahdusta ei kompensoida.

T&K-verokannuste tulee voimaan vuoden 2023 alusta, mikä on myönteistä.

Hallitus korosti budjettiriihiviestinnässään sitoutumistaan TKI-tavoitteeseen (4 % / BKT). Konkreettiset päätökset jäävät kuitenkin vielä vuoden 2023 talousarviossa vähäisiksi. Rahoituksen epätasapainon (yritysvetoisuus) korjaaminen jää seuraavalle hallitukselle.

Osaamisen kehittäminen

Ukrainalaisten lasten kouluttautumisen tueksi kohdennetaan merkittäviä lisäresursseja: 60 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen ja 120 miljoonaa euroa valmistavaan perusopetukseen.

EK on vastustanut hallituksen esitystä ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin uudistamisesta. Esityksessä oppivelvollisten ja aikuisten rahoitus on tarkoitus eriyttää. Tämä uhkaa aikuisten ammatillisen koulutuksen rahoitusta ja vie koulutuksen järjestäjiltä kannusteita varmistaa nuorten työllistymiseen tarvitsemat taidot. EK esitti ennen budjettiriihtä hallitukselle hankkeen pysäyttämistä.

Liikenne ja logistiikka

Perusväylänpidon rahoitustaso on riittämätön estämään korjausvelan kasvun, kun otetaan huomioon kustannustason nousu. Perusväylänpitoon tulee noin 1 270 miljoonan euron määräraha, joka on yli 100 miljoonaa vähemmän kuin keskimäärin kuluvalla hallituskaudella.

Kehittämisinvestointeihin käytetään vuonna 2023 noin 525 miljoonaa euroa, joka vastaa pidempiaikaista keskimääräistä investointitasoa. Budjettiriihen yhteydessä päätettiin noin 200 miljoonan euron uusista investoinneista, joiden kustannuksista pääosa toteutuu myöhempinä vuosina.